

LAB-ammattikorkeakoulu
Tekniikka Lappeenranta
Rakennusalan työnjohdon koulutus

Pulkkinen Pertti

Työturvallisuuden ja työsuojelun opastus ja ohjaus ulkomaisille työntekijöille rakennusosalalla

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Pulkkinen Pertti

Työturvallisuuden ja työsuojelun opastus ja ohjaus ulkomaisille työntekijöille rakennusosalalla, 18 sivua, 2 liitettä

LAB-ammattikorkeakoulu

Tekniikka Lappeenranta

Rakennusalan työnjohdon koulutus

Opinnäytetyö 2020

Ohjaajat: Lehtori Paula Kokko, Saimaan ammattikorkeakoulu, toimitusjohtaja

Petteri Kallio, LMK Lappeenranta Oy

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä ohjaus- ja tarkastuslistat työnantajan käyttöön helpottamaan työsuojelutoimintaa ulkomaisen työvoiman kanssa. Ohjauslistan tarkoitus on selvittää työntekijän velvollisuuksia työturvallisuudessa ja -suojelussa. Opinnäytetyössä käydään läpi myös yleisimmät työsuojelun määräykset ja vastuut työntekijälle toimeksiantajan yrityksessä. Työssä käytetty teoriaosuus perustuu työturvallisuudesta ja työsuojelusta kirjoitettuun ammattikirjallisuuteen ja lainsäädäntöön, joista keskeisimpiä käsiteltäviä osa-alueita ovat henkilösuojaimet, työvälineiden turvallinen käyttö ja tarkastus, teline- ja henkilönostin työt, kemialliset ja muut vaaralliset aineet, perehdyttäminen ja työnopastus, työntekijän velvollisuudet työsuojelussa, työterveyshuolto ja työterveyskortti sekä työmaatarkastukset.

Opinnäytetyön tuloksena laadittiin ohjaus- ja tarkastuslistat työnantajan käyttöön, helpottamaan toimintaa ulkomaisen työvoiman kanssa ja ohjeistamaan vaadittavien henkilökohtaisten suojavälineiden lain vaatima pakollinen käyttö ja yleisimmät työsuojelun määräykset ja vastuut työntekijälle. Toimeksiantajan yrityksessä noin puolet työntekijöistä on ulkomaalaisia.

Asiasanat: työturvallisuus, työsuojelu, ulkomainen työvoima, safecon

Abstract

Pulkkinen Pertti

Occupational safety and health guidance and control for foreign labor in the construction sector, 18 Pages, 2 Appendices

LAB University of Applied Sciences

Technology Lappeenranta

Degree programme in construction management

Bachelor's Thesis 2020

Instructors: Ms Paula Kokko, Lecturer, LAB University of Applied Sciences,
CEO Kallio Petteri, LMK Lappeenranta Oy

The goal of this thesis was to create guidance- and instruction charts for the employer's usage, to be used while working with foreign labour, as well as instruct the usage of personal protective accessories required by the law. Other practices include explaining the most common work safety regulations and responsibilities for the employee while working under the client's company.

The theory part used for the thesis comes from the literature written about occupational safety and health, work safety and the law. The key aspects chosen to be processed are personal protective equipment, safe usage of tools and needed inspections, working while on a scaffolding or a basket lift. Also included were chemical- and other dangerous substances, giving proper occupational instructions and guidance to a new worker as well as occupational health care and a personal occupational health card and site inspections.

As a result of this thesis, guidance- and instruction charts for the employer's usage were made. They make working with foreign labour easier and instruct the usage of personal protective accessories required by the law as well as explain the most common work safety regulations and responsibilities for the employee while working under the client's company. Half of the labour under the client's company is foreign.

Keywords: Occupational safety and health, work safety, foreign labour, safecon

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Ulkomaisen työvoiman määrä Suomessa rakennusalalla.....	6
3	Työsuojelu	6
4	Työturvallisuus.....	7
5	Henkilönsuojaimet	8
6	Työvälineiden turvallinen käyttö ja tarkastus.....	9
7	Teline- ja henkilönostintyöt	10
8	Kemialliset- ja muut vaaralliset aineet.....	11
9	Perehdyttäminen ja työnopastus.....	12
10	Työntekijän velvollisuudet työsuojelussa	13
11	Työterveyshuolto ja työterveyskortti.....	14
12	Työmaatarkastukset	15
13	Käytäntö.....	15
14	Päätelmät.....	16
	Lähteet.....	18

Liitteet

Liite 1 Työntekijän velvollisuudet

Liite 2 Tarkastuslista

1 Johdanto

Opinnäytetyön tilaaja on LMK Lappeenranta OY, joka on perustettu 1993. Toimialana on rakennus- ja urakointitoiminta. Toiminta kattaa mm. julkisivupinnoituksen ja saneeraus- ja uudisrakentamisen.

Yhtiön työvoimasta noin puolet on ulkomaalaisia. On tärkeää saada eri kulttuureista tullut ulkomainen työvoima omaksumaan, hyväksymään ja ottamaan omakseen yrityksen työsuojelu- ja turvallisuustavat toimia työmailla. Yrityksessä on käytännössä todettu, että hyvin hoidettu, ohjattu ja valvottu työturvallisuus ja -suojelu parantaa yrityksen mainetta, taloudellista tulosta, laatua ja asiakastyytyväisyyttä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä ohjaus- ja tarkastuslistat yhtiön käyttöön parantamaan ja viemään eteenpäin edellä mainittuja työturvallisuus ja -suojeluasioita. Opinnäytetyö on tarkoituksella hyvin teoreettinen, että työntilaajan olisi helppo tarkastella omia työsuojelu- ja turvallisuustoimia verrattuna vaadittaviin työturvallisuus ja -suojelulakiin ja asetuksiin.

Opinnäytetyössä esitellään tärkeimmät työturvallisuuslait ja asetukset. Tärkeimpänä tietolähteenä työturvallisuuslaki ja Ratu-kortisto. Opinnäytetyö sisältää eri julkaisuista ja lähteistä kerättyä tietoa sekä käytännöntöissä eteen tulleita havaintoja työturvallisuudesta ja -suojelusta.

Aiheena työturvallisuuden ja työsuojelun opastus ja ohjaus ulkomaisille työntekijöille rakennusosalalla on ajankohtainen. Opinnäytetyö on yksi LAB-ammattikorkeakoulun Safecon-projektiin liittyvistä julkaisuista. Safecon-projekti kuuluu Kaakkois-Suomi–Venäjä rajat ylittävään yhteistyöohjelmaan CBC 2014-2020, jota rahoittavat Euroopan unioni, Venäjän federaatio ja Suomen tasavalta. Projektin kesto on 01.11.2018-31.10.2021. Projektin tavoitteena on parantaa rakennusalan työturvallisuutta ja samalla lisätä alan yritysten tuottavuutta sekä parantaa työolosuhteita.

2 Ulkomaisen työvoiman määrä Suomessa rakennusalalla

Suomessa rakentaminen työllistää noin 200000 ihmistä. Viime vuosina ulkomaiset työntekijät ovat vahvasti yleistyneet rakennustyömailla. Ulkomaisen työvoiman tarkkaa määrää ei tiedetä, mutta tehtyjen kyselyiden mukaan ulkomaalaisten osuus rakennusalan koko työvoimasta on reilu viidennes. Rakennuksilla ulkomaalaisia työskentelee vähiten Lapissa, jossa heitä työskentelee reilu 2 prosenttia ja eniten ulkomaalaisia työskentelee Uudenmaan seudulla, jossa heitä on kaikista rakentajista noin kolmannes. (Rakennusteollisuus ry.) Opinnäytetyön tilanneen yhtiön työvoimasta noin puolet on ulkomaalaisia ja suurin osa heistä tulee Viirosta.

Ammattiryhmittäin katsottuna ulkomaalaiset työskentelevät eniten raskaimmissa rakennusalan ammateissa kuten betonointi- ja raudoitustyöt sekä tasoite- ja rapaustyöt. Edellä mainittuihin ammattiryhmiin on viime vuosina ollut vaikeaa saada rekrytoitua suomalaista työvoimaa. Ulkomaisista työntekijöistä suurin osa tulee Viirosta, muita ovat Venäjä, Puola, Latvia, Liettua ja Viron kautta tulevat ukrainalaiset ja valkovenäläiset. (Rakennusteollisuus ry.)

3 Työsuojelu

Työsuojeluyhteistoiminta rakennusalalla organisoidaan yleensä yritys- ja työpaikatasolla. Yrityksessä tehtävä yhteistoiminta on pääasiallinen tapa hoitaa työsuojeluasioita. Työnantaja yhdessä työntekijöiden kanssa muodostaa toimivan pohjan työsuojelutoiminnalle. Yhteistoiminnalla ylläpidetään ja mahdollisesti parannetaan tehokkaasti työturvallisuutta. Yhteistoimintaelin muodostuu työnantaja-puolelta tulevalta työsuojelupäälliköltä, mahdollinen toimihenkilöpuolen edustaja sekä työntekijöiden keskuudestaan valitsema työsuojeluvaltuutettu. Tämän elimen tehtäviin kuuluu yhtiön sisällä mm. työsuojelukoulutukset ja -tiedottaminen, mahdollinen työkykyä ylläpitävän toiminnan suunnittelu sekä mahdollisesti huomattu päihteitten liikkäyttö ja siitä johtuva hoitoon opastamisen tarve/kartoitus. Kaiken edellä mainitun ohella työnantajan olisi myös hyvä huomioida työntekijäpuolen työntuntemus ja turvallisuutta parantavat ehdotukset. Ulkomaisen työvoiman kyseessä ollen, on tärkeää, että varmistetaan asioiden ymmärtäminen ja

seurataan toimintojen sisäistäminen ja että he integroituvat yhtiön sisäiseen toimintamalliin. (RatuTT15-00379.)

Yhteisellä työpaikalla pääurakoisijan velvollisuuksiin kuuluu huolehtia työsuojelu-yhteistoiminnan organisointi. Työpaikkaa, jossa työskentelee monen eri yrityksen työntekijöitä ja työnjohtoa, kutsutaan yhteiseksi työpaikaksi. Jokainen työnantaja vastaa omista velvollisuuksistaan ja valvonnastaan työntekijöitään kohtaan. Työsuojeluyhteistoimintaelimen tehtäviä ovat tapaturmien ja vaarojen ehkäisy, työhön ja työmaahan opastus, työsuojelukoulutus, toiminnasta tiedottaminen, työkyvystä huolehtiminen, henkisen hyvinvoinnin, jaksamisen ja työssä viihtymisen seuraaminen sekä päihteiden liikakäytön seuraaminen ja tarvittaessa hoitoon ohjaaminen. (RatuTT15-00379.)

4 Työturvallisuus

Työturvallisuuden keskeinen tarkoitus on turvata työntekijän työkyky, parantaa työympäristöä ja työolosuhteita, torjua ja ennaltaehkäistä ammattitauteja, tapaturmia ja muita henkisiä ja fyysisiä terveyshaittoja. Työturvallisuus on lailla määritelty ja sitä sovelletaan virkasuhteessa tai sopimuksen perusteella suoritettavaan työhön. (Valtioneuvoston asetus 205/2009.)

Työturvallisuudesta huolehtiminen on työnantajan velvollisuus ja työntekijän velvollisuuksiin kuuluu noudattaa olemassa olevia määräyksiä ja ohjeita. Työntekijän tulee työtä tehdessään huomioida olosuhteet olemalla huolellinen ja edistää omalta osaltaan turvallisuutta ja pitämällä yllä järjestystä ja siisteyttä. Yhteisen työpaikan kaikki osapuolet ovat lain perusteella velvoitettuja kehittämään työsuojelua ja -turvallisuutta. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työturvallisuuslaki velvoittaa myös työpaikalla vierailevia suunnittelijoita, kone- tai laiteasentajia, tarkastuksia suorittavia henkilöitä, materiaalitoimittajia, kuormaajia, rakennuksen omistajia tai vuokranantajia osallistumaan työsuojelu- ja turvallisuus toimiin. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työnantajan on huolehdittava tuotantomenetelmiä, ympäristön rakenteita, työkohteita ja -välineitä sekä terveydelle vaarallisten aineiden käyttöä suunnitellessaan

siitä, että työntekijöiden terveys, turvallisuus ja työnkuormittavuus otetaan huomioon ja että suunnitelmat ovat tarkoitukseen soveltuvia. (RatuTT 03-01290.)

Rakentamisessa lisääntynyt ulkomaisen työvoiman käyttö tuo omat haasteensa työturvallisuusosaamiseen. Ulkomaisen työvoiman työturvallisuusmääräysten ja -käytäntöjen koulutuksessa ja ohjauksessa tulisi huomioida työntekijöiden kulttuuriset lähtökohdat. Turvallinen työympäristö parantaa tuottavuutta ja lisää työntekijöiden työssä viihtyvyyttä. (Työturvallisuuskeskus.)

Rakentamisessa esiintyy työtapaturmia huomattavasti enemmän kuin muualla teollisuudessa tai muilla työaloilla. Vaikka alan työturvallisuutta on kehitetty ja koulutusta lisätty, on onnettomuuksien lukumäärä korkea. Suomessa työtapaturmia sattui vuonna 2018 rakentamisessa 60 kpl per miljoona tehtyä työtuntia, kun vastaava luku muussa teollisuudessa oli noin 32 kpl vastaavana ajankohtana. (Tapaturmavakuutuskeskus.)

Johtaminen on keskeinen osa työturvallisuudessa. Työnjohdon tärkeimpiä tehtäviä on ohjeistaa ja valvoa oikeat työskentelytavat ja selvittää mahdolliset työssä piilevät vaarat ja riskit. Työnjohtajalla, joka johtaa ja valvoo työntekijöitä, on suuri vastuu työturvallisuudessa ja -suojelussa. Kuten aikaisemmin tuli selvitetyn, työnantaja vastaa työturvallisuudesta, mutta käytännössä työnantaja asettaa työnjohtajan edustajakseen työturvallisuus- ja työsuojelutehtävien käytännön toimista ja tällöin tehtävät on määriteltävä ja rajattava riittävän tarkasti. Työnjohtajalta vaaditaan tarvittava pätevyys ja työnantajan antamat riittävät toimivaltuudet. Kun tunnistaa riskitekijät, pystyy hallitsemaan niitä. (Työturvallisuuskeskus.)

5 Henkilönsuojaimet

Lain mukaan, kun työolosuhteet tai työnluonne vaatii, on työnantajan hankittava työntekijän käyttöön vaatimukset täyttävät ja tarkoituksenmukaiset henkilönsuojaimet, jotta tapaturmat tai sairastumiset voidaan välttää. Työntekijän tulee saada selkeä opastus henkilönsuojainten käytöstä ja työnantajan tulee järjestää suojainten huolto ja kunnossapito. Suojainten huollossa ja puhdistuksessa toimitaan valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Työntekijän velvollisuuksiin kuuluu

käyttää, huoltaa ja puhdistaa henkilönsuojaimia ohjeiden mukaisesti sekä ilmoittaa työnantajalle havaitessaan vikoja tai puutteita suojaimissa. (Työturvallisuuslaki 738/2002 2.)

Työntekijän käyttämällä suojaimilla viitataan välineisiin ja varusteisiin, jotka on tarkoitettu ja suunniteltu suojaamaan tapaturmilta tai muilta vaaroilta työssä. Henkilönsuojaimia ovat mm. kypärä, suojalasit, kuulonsuojat, erilaiset hengityksensuojaimet, turvakengät, putoamissuojaimet ja eritarkoituksiin valmistetut työhansikat. Suojavaatteet lukeutuvat henkilönsuojaimiin silloin, kun ne suojaavat työntekijää tapaturmalta tai muulta sairaudelta. Valmistajien vastuulla on suojaimien rakenteellinen suojauskyky. Työntekijöille hankittavien suojainten tulee olla CE-merkittyjä ja niiden tulee täyttää rakenteelliset vaatimukset valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Turvallisen suojainten käytön perusedellytys on, että ne soveltuvat kyseiseen työhön ja täyttävät niiltä vaaditut kriteerit. Turvavarusteet on pidettävä kunnossa ja oltava turvallisia käyttää. Työnjohdon on opastettava ja ohjeistettava työntekijät turvavälineiden turvalliseen käyttöön. Työntekijän on noudatettava annettuja ohjeita suojaimien käytöstä ja ilmoitettava työnantajalle havaitessaan puutteita tai vikoja niissä. (Valtioneuvoston päätös 1407/1993.)

Kaikki henkilökohtaiset turvavarusteet perustuvat riskienhallintaan. Rakennustyömaalla yleisemmät tapaturmat kohdistuvat silmiin 13 %, käsiin 25 %, selkään 13 %, jalkoihin 19 % ja loppu 30 % muualle kehonosiin. Vain oikein käytettyinä suojaimet suojaavat. (Turvallisesti raksalla 2006.)

6 Työvälineiden turvallinen käyttö ja tarkastus

Työnantajan velvollisuus on hankkia ja valita työntekijän käyttöön tarkoituksenmukainen ja turvallinen kyseiseen työhön ja olosuhteisiin sopiva työväline. Lähikohtaisesti työväline on mitoitettava työn vaatimusten mukaan ja lujuuden on kestävä työn kuormitusta. Työntekijän vastuulla on käyttää työvälinettä vaaraa aiheuttamatta. On huomioitava, että työvälinettä ei rasiteta tai kuormiteta aiheuttomasti. Työntekijän on työvälinettä käyttäessään huomioitava työskentelypaikka ja ergonominen työasento. Työntekijän on sijoitettava työväline siten, että siitä ei aiheudu vaaraa muille, käyttämiseen on riittävästi tilaa ja sitä voidaan käyttää

turvallisesti. Työvälineen siirtyminen, putoaminen tai keikahtaminen on estettävä. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työnantajan vastuulla on huolehtia, että työntekijä käyttäessään, asentaessaan, huoltaessaan tai tarkastaessaan työvälinettä huomioi valmistajan toimittamat ohjeet. Valmistajan ohjeet tulee olla työvälinettä käyttävien työntekijöiden saatavilla ja työnantajan tulee varmistaa, että työntekijä ymmärtää ja osaa noudattaa ohjeita. Jos ohjeita ei ole saatavilla tai ne ovat puutteelliset, niitä tulee täydentää tai tarvittaessa laatia uudet ohjeet. Ohjeet on pidettävä aina työvälineen mukana ja ajan tasalla. Työnantajan tulee aktiivisesti selvittää ja arvioida työvälineen turvallisuutta. (Valtioneuvoston asetus 403/2008.)

7 Teline- ja henkilönostintyöt

Telineen tasot ja kulkutiet mitoitetaan niin, että ne ovat käyttötarkoitukseen sopivia ja turvallisuuden kannalta riittävän lujia ja telineen jäykkyys ja seisontavakavuus on sen käytön tai mahdollisen siirron aikana riittävä. Telinettä kasattaessa on varmistettava, että telinettä kannattava pinta on riittävän kestävä. Jos teline on pyörillä liikuteltava, niin pyörien tulee olla lukittavaa mallia, että itsestään liikkuminen voidaan estää. On varmistettava, että telineen eri osat eivät pääse liikkumaan tavanomaisessa teline työskentelyssä. Telineelle on tehtävä käyttöönottotarkastus ennen käyttöönottoa. (Valtioneuvoston asetus 403/2008.)

Henkilönostintyöt on sallittua suorittaa vain siihen tarkoitukseen valmistetuilla teleskooppi- tai nivelpuominostimilla. Työntekijän työskennellessä henkilönostokorissa on hänen käytettävä aina tarkoituksenmukaisia putoamissuojaimia. (Valtioneuvoston asetus 403/2008.)

Telineiden ja henkilönostimen käyttöön ja niillä työskentelyyn liittyy vaarallisia ja vakavia riskitekijöitä. Vaarana on työntekijän tai tavaroiden putoaminen, joka useasti voi johtaa vakavaan työtapaturmaan tai jopa työntekijän kuolemaan. Useasti putoamisen syynä on viallinen tai rikkiäinen teline, nostimessa oleva tekninen vika tai puutteellinen/pettänyt tuenta sekä valjaiden vajavainen käyttö. Puutteelliset tai väärin kootut telineet ja kustannussyistä alakanttiin mitoitettu nostin lisäävät osaltaan työturvallisuusrisiä. Työnjohtajien tulee olla erityisen tarkkana ja

huolellisena perehdyttämiseen nostimen käytössä ja telinetyöskentelyssä, jotta voidaan taata muiden työmaalla työskentelevien työntekijöiden turvallisuus nostimien ja telineiden vaikutusalueella. Työnjohdon on myös oltava erityisen tarkkana nostimien ja telineiden tarkastuksissa, jotta varmistetaan niillä turvallinen työskentely. Henkilönostimen vaara-alue on merkittävä riittävän erottuvasti ja jos mahdollista, estettävä ulkopuolisten pääsy nostimen toiminta-alueelle. (Valtioneuvoston asetus 205/2009.)

8 Kemialliset ja muut vaaralliset aineet

Rakennustyössä on käytetty ja edelleen joudutaan käyttämään aineita, jotka voivat sisältää terveydelle vaarallisia aineosia. Terveydelle tai ympäristölle vaarallisia aineita sisältäviin pakkauksiin on merkitty tuotteen sisältämä vaarallinen ominaisuus. Valmistajan tai maahantuojan on näistä vaarallisista aineista laadittava käyttöturvallisuustiedosto, josta tulisi selvittää valmistajan tunnistetiedot, valmistuksessa käytettävät aineosat, koostumus, vaarallisten aineiden ominaisuudet, työssä tarvittavat suojaimet, ensiapu-, varastointi- ja käsittelyohjeet. Ohjeista tulisi käydä ilmi aineen mahdollinen vaarallisuus ympäristölle ja aineesta mahdollisesti syntyvän jätteen loppukäsittely, joilla voi olla merkitystä terveydelle tai ympäristönsuojelulle. (RatuTT 08-00481.)

Työantajan tai itsenäisen työnsuorittajan, jotka tilaavat, käyttävät tai luovuttavat aineita työntekijän käyttöön, velvollisuuksiin kuuluu selvittää, sisältävätkö materiaalit terveydelle vaarallisia aineosia. Urakoitsijoiden on annettava työmaan pää toteuttajalle selvitys käytettävistä aineista, jotka voivat vaatia työalueen eristämistä, tuuletusta tai muiden töiden uudelleen järjestelyä. (RatuTT 08-00481.)

Vuoden 2019 lopussa voimaan tulleella Valtioneuvoston asetuksella pyritään vaikuttamaan, että yleisesti rakennustyömaalla esiintyville aineille, kuten puupölylle ja kvartsille, jotka saattavat aiheuttaa syöpää, ei kukaan altistuisi. Asetuksessa mainitaan, että esimerkiksi pölyä tuottavat laitteet, kuten piikkaus- ja porauslaitteet ja erilaiset hiomakoneet on varustettava kohdepoistolla. Kaikki ilmanpuhdistajat ja rakennusimurit pitää varustaa vähintään Hepa13-suodattimilla. Pölyä aiheuttavat työvaiheet, kuten hionta- ja sahaustyöt sekä laastin sekoitus on osastoitava omiin tiloihin. (Valtioneuvoston asetus 1267/2019.)

9 Perehdyttäminen ja työnopastus

Kohteen päätoteuttajan vastuulla on työntekijöiden perehdyttäminen. Perehdyttämisen tehtävänä on informoida yritykseen tai työmaalle tulevalle työntekijälle tietoa yhteisistä pelisäännöistä ja erityisolosuhteista. On tärkeää, että työntekijä oppii tuntemaan työmaan ja siellä toimivan organisaation. Työntekijä tiedostaa ja tunnistaa työhön mahdollisesti liittyvät vaarat sekä tuntee työmaan turvallisuusmääräykset ja -ohjeet ja toimii niiden mukaisesti. Työskennellessään työntekijä käyttää vaadittavia henkilönsuojaimia, osaa toimia oikein vaaratilanteissa ja tarvittaessa osaa pyytää tarkentavaa ohjua. Vaikka toimintatavat ovat monilla yhtiöillä ja mestoilla yhteneväiset, eivät työmaat ole kuitenkaan täysin identtisiä keskenään. Jokaisella mestalla on omanlaisensa vaaratekijät ja erityispiirteet. Perehdyttäminen järjestetään kaikille työmaalla toimiville työntekijöille ja työnjohdolle ja siitä vastaa jokaisen lähin esimies tai muu päätoteuttajan nimeämä henkilö. Erityisesti perehdyttämisessä on huomioitava nuoret, kokemattomat ja ulkomaalaiset. Perehdyttämistilaisuudessa tulee läpikäydä turvallisuustiedot kyseiseltä mestalta, tarkistetaan pätevyydet ja henkilökohtaiset työvälineet ja täytetään perehdytyslomake. Tutustumiskierroksella läpikäydään sosiaali- ja taukotilat, varasto-, purku- ja haalausalueet, turvallisuuden kannalta kriittiset paikat, kulkureitit, jätealueet, ensiapupisteet, tupakointi- ja pysäköintialueet. (Ratu TT 13-00940.)

Ulkomaisten työvoiman perehdytykseen voisi myös ottaa mukaan vieraskielisten työntekijöiden työnjohtajan/ keulamiehen, joka hallitsee ja ymmärtää suomen kielen, ja hän tulkkaisi tilaisuuden omille työntekijöilleen. On varmistettava, että työntekijä ymmärtää hänelle opetetut asiat ja ettei hän työskennellessään ole vaaraksi itselleen tai muille työntekijöille. Olisi suotavaa, jos perehdytysmateriaali olisi käännetty työmaalla esimerkiksi englanniksi, viroksi tai venäjäksi, jotka ovat yleisimmät vieraskielet työmaalla. Perehdytysaineistossa olisi suotavaa olla riittävästi kuvamateriaalia, jolloin asian ymmärtäminen voisi olla helpompaa, eikä perehdytys olisi niin kielisidonnainen. Perehdytyksessä pitäisi korostaa työsuojeluasioita ja työmenetelmiä ja selvítettävä työntekijän kokemus ja ammattitaito rakennusalalta. Aina ennen uutta työvaihetta olisi hyvä antaa työnopastusta ja val-

voa, että työ tehdään sovitusti ja turvallisesti. Paras työnopastus saavutetaan sijoittamalla ulkomaalainen työntekijä suomalaisen työntekijän työpariksi. (Ratu TT 13-0094.)

10 Työntekijän velvollisuudet työsuojelussa

Työnantajalla on pääasiallinen vastuu työsuojelusta, mutta ei työntekijäkään ole pelkkä suojelukohde. Työturvallisuuden ylläpito, tehostaminen ja yhteistyö työpaikalla, yhdessä työnantajan kanssa kuuluu työntekijän velvollisuuksiin. Tehdessään töitä on hänellä velvollisuutena huolehtia omasta ja muiden työntekijöiden turvallisuudesta. Havaitessaan turvallisuuspuutteita työvälineissä, koneissa tai suojaimissa on työntekijän välittömästi ilmoitettava niistä esimiehelleen. Velvollisuuksiin kuuluu myös käyttää työnantajan toimittamia asetuksia ja normeja täyttäviä henkilönsuojaimia ja suojavaatetusta, jotka edistävät turvallista työskentelyä. Työntekijän velvollisuuksiin kuuluu kiinteästi myös yhteistoimintaan osallistuminen, työturvallisuuslakien ja määräyksien noudattaminen, tarpeellinen varovaisuus työskentelyssä ja työpaikan työsuojeluohjeiden noudattaminen. (RatuTT 15-00309.)

Koneista, laitteista ja muista työvälineistä ei saa poistaa niihin kuuluvia turva- tai suojalaitteita. Jos ei ole oikeutta ja edellytystä korjata vaaraa aiheuttavia vikoja tai puutteita koneissa, laitteissa tai muissa työvälineissä, on niistä ehdottoman tärkeää ilmoittaa välittömästi työnjohtajalle. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työntekijän velvollisuuksiin kuuluu myös osallistua työterveystarkastukseen ennen työsuhteen alkamista ja myös työsuhteen aikana. Työntekijällä on myös oikeus pidättäytyä työn tekemisestä, jos työntekijä kokee työstä aiheutuvan vaaraa omalle tai muiden terveydelle tai hengelle. Työnjohtajan tulee varmistaa ja valvoa, että edellä mainitut asiat ulkomainen työvoima varmasti ymmärtää ja sitoutuu noudattamaan annettuja ohjeita, määräyksiä ja lakia. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

11 Työterveyshuolto ja työterveyskortti

Työnantaja on velvollinen toteuttamaan lakisääteisen työterveyshuoltopalvelun, jonka tavoitteena on työntekijän työhön liittyvien sairauksien ehkäisy, työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja omalta osaltaan tukea terveellistä ja turvallista työympäristöä. Työnantaja voi mieltymystensä mukaan hankkia työterveyshuoltopalvelut joko kunnalliselta terveyskeskukselta tai yksityiseltä lääkäriasemalta, jolla pitää olla oikeus tuottaa työterveyshuoltopalveluja. Lakisääteiseen työterveyshuollon sisältöön kuuluu terveysvaarojen selvittäminen työpaikalla, terveysriskeihin pohjautuvat tarkastukset, ehdotukset työolojen parantamiseksi työkyvyn edistämiseksi, järjestämällä työkykyä ylläpitävää toimintaa, kuntoutusneuvontaa ja sinne ohjaamista. Työntekijöiden terveyden tilaa seurataan terveystarkastusten avulla. Lakisääteiset terveystarkastukset tehdään työsuhteen alussa ja säännöllisin määräajoin. Työntekijä ei voi kieltäytyä ilman perusteltua syytä työterveystarkastuksesta. Työnantajan järjestämä lakisääteinen työterveyshuolto koskee kaikkia työntekijöitä, myös ulkomaista työvoimaa, riippumatta palvelusuhteen laadusta ja ketosta. (Työterveyshuoltolaki 1383/2001.)

Työterveyskortti perustuu lakisääteisen työterveystarkastuksen seurantaan ja toteutumiseen. Työterveyskortti on henkilökohtainen ja se sisältää edelliset ja tulevan terveystarkastuksen ajankohdan. Työterveyskortti on työnantajalle myös todistus siitä, että työntekijälle on suoritettu työterveystarkastus. Työterveyskortista selviää edellinen palvelujen antaja ja se auttaa löytämään työterveystiedot ja mahdollistaa tietojen siirron tarvittaessa toiselle palvelun antajalle. Työterveyskortti on pidettävä mukana työmaalla. Työntekijän on pyydettyäessä esitettävä kortti työnantajalle, päätoteuttajan edustajalle, viranomaistarkastajalle tai rakenuttajalle. Työterveyskortti on myös esitettävä työterveystarkastuksen yhteydessä kortin päivittämistä varten. Työterveyskortin tarkoituksena on edistää työntekijän terveyden seuraamista ja todentaa työterveyshuollon järjestämistä. (Valtioneuvoston asetus 1176/2006.)

12 Työmaatarkastukset

Talonrakennusalalla on viime vuosina ruvettu käyttämään TR-mittausta viikoittaisten työturvallisuustarkastusten tekemiseen. Tarkastusta tehdessä tulee kiertää koko työmaa ja havainnoida mahdollisiin työtapaturmiin vaikuttavia asioita. Havainnot merkitään TR-lomakkeeseen tukkimiehenkirjanpidolla oikein tai väärin sarakkeisiin. TR-taso saadaan selkeänä prosenttilukuna, kun lasketaan oikein (kpl) / (oikein (kpl) + väärin (kpl)) x 100=_% , eli saatu luku kertoo kunnossa olevien havainnoitujen kohteiden lukumäärän prosentuaalisesti. Viikoittainen tulos merkitään työmaan ilmoitustaululle, josta jokaisen on helppo seurata työturvallisuuden kehittymistä. Jotta tulokset olisivat luotettavia, tulisi mittausta suorittavilla henkilöillä olla yhteneväiset perusteet arviointiin. Yleensä mittauksen suorittaa työnjohtaja yhdessä työsuojeluvaltuutetun kanssa. Tarkasteltavat asiat ovat työskentely (työntekijä käyttää vaadittavia suojaimia), koneet ja välineet, kulkuväylät, telineet, valaistus, sähköt, yleinen järjestys, ilman pölyisyys ja putoamissuojaukset. TR-menetelmän on huomattu auttavan työntekemisen kehittymistä kohti oikeiksi ja turvalliseksi miellettyjä työtapoja sekä asenteita. Kun työmaan puitteet ja työntekijöiden sekä työnjohdon tiedot, taidot ja asenne työturvallisuuteen ovat kunnossa, voidaan saavuttaa turvallinen työpaikka. (RatuTT 05-00845.)

13 Käytäntö

Vaikka työturvallisuus ja -suojelu ovat tarkoin laissa ja asetuksissa määritelty on silti työnantajien ja työntekijöiden yhteistoiminnassa paljon parannettavaa ja kehitettävää. Suurimpana ongelmana näkisin vanhoilliset ja piintyneet työtavat, asenteet, ajan käytön työturvallisuutta ja -suojelua kohtaan sekä taloudelliset syyt. Ulkomaisen työvoiman ongelmana puutteellinen perehdytys sekä kielelliset vaikeudet lakien ja asetusten ymmärtämiseen ja kommunikointiin työyhteisössä. Yhtiönjohdon näkemys työsuojelun merkityksestä vaikuttaa suoraan yhtiön sisäiseen työsuojelukulttuuriin ja henkilöstön sitoutumiseen sekä kehitystyöhön työturvallisuusasioissa. Yrityksen, esimiesten ja työntekijöiden keskusteluyhteyttä voisi parantaa lisäämällä esimerkiksi palaute- ja kehityskeskustelutilaisuuksia. Kyselyiden avulla yritys voi kartoittaa henkilöstön työhyvinvointia ja työyhteisön

toimivuutta, sekä työvoiman ajatuksia johtamisesta sekä vallitsevasta työsuojelukulttuurista yhtiön sisällä. Kartoittamisen tärkein syy on yhtiön kehittäminen, työturvallisuuden ja taloudellisen tuloksen parantaminen.

14 Päätelmät

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä ohjaus- ja tarkastuslistat työnantajan käyttöön. Tarkoituksena on opastaa ja ohjeistaa ulkomaiselle työvoimalle vaadittavien henkilökohtaisten suojavälineiden lain ja asetusten vaatima pakollinen käyttö ja yleisimmät työsuojelun määräykset sekä työntekijöiden velvollisuudet työsuojelussa. Tehdessäni kyselyjä työmailla, työntekijöiden velvollisuudet työsuojelussa eivät olleet täysin selviä kaikille suomalaisillekaan. Nämä listat käyttöön otettaessa on tarkoitus kääntää tarvittavalle kielelle, ymmärtämisen ja sisäistämisen helpottamiseksi.

Opinnäytetyö perustui pitkälti käytännön työelämässä havaittuihin puutteisiin työturvallisuudessa ulkomaisen työvoiman parissa. Osittain ongelmana saattoi olla kulttuurilliset erot ja myös se, että vieraskieliset eivät ymmärtäneet heille esitettyä, Suomessa käytössä olevia ohjeita, määräyksiä ja työsuojelulakia. Myös yhteisen kielen puuttuminen hankaloitti usein työyhteisössä tiedon kulkua.

Yrityksen näkökulmasta katsottuna puutteellinen asetusten ja määräysten ymmärtäminen ja noudattaminen työntekijä puolella saattaisi aiheuttaa turhia sanktioita sopimuskumppaneiden välisessä toiminnassa. Mielestäni olisikin hyvä, jos ohjeistus käytäisiin läpi samaan aikaan työsopimuksen solmimisen yhteydessä ja otettaisiin liitteeksi työsopimukseen. Näin toimiessa varmistettaisiin, että asiat ymmärrettäisiin ja niihin sitouduttaisiin. Näkisin, että hyvin hoidettu työturvallisuus parantaisi yrityksen mainetta ja taloudellista tulosta, laatua ja asiakastyytyväisyyttä.

Aiheena tämä opinnäytetyö oli erittäin mielenkiintoinen ja myös ajankohtainen. Koen tämän työn antaneen minulle uutta näkökulmaa työsuojeluasioihin ja luulen, että pystyn myös siirtämään opinnäytetyössä kuvatun teoretiedon käytännön toimintaan. Toivoisin, että tästä opinnäytetyöstä olisi myös hyötyä työn tilanneelle

taholle ja tilaaja seuraisi sitä, paraneeko työturvallisuus ja työsuojelu ulkomaisen työvoiman parissa uuden ohjeistuksen myötä.

Lähteet

Rakennusteollisuus ry 2019. Ulkomaisen työvoiman osuus rakennustyömailla. <https://www.rakennusteollisuus.fi/Ajankohtaista/Tiedotteet1/2019/ulkomaisen-tyovoiman-osuus-rakennustyomailla-on-vakiintunut/>. Luettu 1.1.2020

RatuTT 15-00309. 2002. Esimiehen työsuojelevastuu 2002. Rakennustieto Oy.

RatuTT 15-00379. 2003. Työsuojaorganisaatio 2003. Rakennustieto Oy.

RatuTT 08-00481. 2004. Terveydelle vaaralliset aineet 2004. Rakennustieto Oy.

RatuTT 05-00845. 2010. Työmaan viikoittaisen kunnossapitotarkastuksen toteuttaminen TR-mittauksella.

RatuTT 13-00940. 2011. Perehdyttäminen ja työnopastus 2011. Rakennustieto Oy.

Tapaturmavakuutuskeskus 2018. Työtapaturmatilastot. <https://www.tvk.fi/tieto-palvelu-ja-julkaisut/tilastot/tyotapaturmatilastot/>. Luettu 11.1.2020

Turvallisesti raksalla 2006. http://www.ratuke.fi/attachments/article/37/Turvallisesti_Raksalla_paivitetty2011.pdf. Luettu 22.2.2020

Työterveyshuoltolaki 1383/2001.

Työturvallisuuskeskus 2019. Rakennusala. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_ty-osuojelu/toimialakohtaista_tietoa/rakennusala. Luettu 18.1.2020

Työturvallisuuslaki 738/2002. Säädöksiä seurattu SDK 193/2020 saakka (julkaistu 8.4.2020).

Valtioneuvoston asetus 1176/2006. Valtioneuvoston asetustyöntekijöiden työterveyskortista rakennustyössä.

Valtioneuvoston asetus 403/2008. Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisuudesta käytöstä ja tarkastamisesta.

Valtioneuvoston asetus 205/2009. Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta.

Valtioneuvoston asetus 1267/2019. Valtioneuvoston asetus työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta.

Valtioneuvoston päätös 1407/1993. Valtioneuvoston päätös henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä.

Liitteet

Liite 1 Työntekijän velvollisuudet

- Yhteistyössä työnantajan kanssa pyrin ylläpitämään ja tehostamaan työturvallisuutta työpaikalla
- Noudatan työnantajalta saamiani määräyksiä ja työturvallisuuslakia
- Työskentelen saamieni ohjeiden ja opastuksen mukaisesti. Noudatan työsuojelu- ja turvallisuusohjeita koneiden, laitteiden ja kemikaalien käsittelyssä ja työskentelen aiheuttamatta itselleni tai muille työntekijöille vaaraa.
- Vältän häirintää ja epäasiallista kohtelua toisia työntekijöitä kohtaan
- Pidän omalta osaltani työpaikan siistinä ja järjestyksessä
- Käytän ohjeiden ja säännösten mukaista työvaatetusta
- Käytän tapaturmien estämiseksi määritellyjä suojavälineitä ja -laitteita
- En poista ohje- tai varoitusmerkkejä, enkä turvallisuus- tai suojalaitteita
- Poistan havaitsemani vaaraa aiheuttavat viat ja puutteet, jos minulla on siihen edellytykset ja oikeudet
- Jos ilmenee tai huomaan suojavälineissä, koneissa, laitteissa tai työvälineissä puutteita, ilmoitan siitä välittömästi työnjohdolle

Olen lukenut ja ymmärtänyt yllä olevan tekstin!

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Paikka ja aika

Liite 2 Tarkastuslista

Henkilökohtaiset suojavarusteet ja muut tarkastettavat asiat:	Kyllä	Ei	Huomautukset tai muut asiat:
Leukahihnallinen suojakypärä			
Suojalasit			
Työasu, turvaväri ja heijastava vähintään yläosa			
Turvajalkineet			
Suojakäsineet, soveltuvat			
Henkilökortti, pidettävä esillä			
Perehdytys suoritettu			
Työn opastus suoritettu			
Työturvallisuus kortti			
Tulityö- ja muut kortit			
Henkilönostinkoulutus annettu			
Mahdolliset pätevyudet			
Työterveystarkastus ja -kortti			
Työmaa kieli Suomi			
Henkilökohtaiset työvälineet			